

The Effect of 12 Weeks of Aerobic Training on GLP-1 Receptor Expression in Pancreatic Tissue and Glycemic Control in Type 2 Diabetic Rats

Mahsa Ramazani Rad^{1*}, Masoud Hajirasouli^{1*}, Mojtaba Eizadi²

¹Department of Exercise Physiology, Faculty of Physical Education & Sport Sciences, Islamshahr Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

²Department of Exercise Physiology, Faculty of Humanities, Saveh Branch, Islamic Azad University, Saveh, Iran.

*Corresponding Author:
Masoud Hajirasouli,
Department of Exercise Physiology, Faculty of Physical Education & Sport Sciences, Islamshahr Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Email:
hajirasouli_m@yahoo.com

Received: 3 May, 2016

Accepted: 17 Jul, 2016

Abstract

Background and Objectives: Clinical evidences confirm the important role of glucagon-like peptide-1 (GLP-1) in insulin secretion. This study aimed to investigate the effect of 12 weeks of aerobic training on GLP-1 receptors (GLP-1R) expression in pancreas tissue, insulin, and glucose concentration in type 2 diabetic rats.

Methods: In this quasi-experimental study, diabetes type 2 was induced in 14 male Wistar rats by intraperitoneal injection of nicotinamide-STZ and they were assigned to two groups of exercise (n=7) and control (n=7). Fasting levels of glucose, insulin, and GLP-1R expression in pancreas tissue, were measured in both groups after an aerobic exercise program in the form of running on treadmill for 12 weeks (5 sessions per week). The control group did not participate in exercise program. The obtained data were compared using independent t-test. The significance level was considered to be $p < 0.05$.

Results: A significant improvement was observed in glycemic profile as a decrease in fasting glucose following aerobic trainings in the exercise group as compared to the control group ($p = 0.001$). also, serum insulin concentrations ($p = 0.008$) and relative expression of GLP-1R in the pancreas tissue ($p = 0.033$), significantly increased in the exercise rats compared to the control group.

Conclusion: Based on the results of this study, long-term aerobic training effectively leads to improvement in insulin secretion and glycemic control. This improvement can be attributed to increased GLP-1R expression in the pancreas tissue.

Keywords: Diabetes mellitus, Type 2; Exercise; Insulin; Gene expression.

تأثیر ۱۲ هفته تمرین هوازی بر بیان رسپتور GLP-1 در بافت پانکراس و کنترل گلیسمیک در رت‌های دیابتی نوع ۲

مهسا رمضانی راد^۱، مسعود حاجی‌رسولی^{۱*}، مجتبی ایزدی^۲

چکیده

زمینه و هدف: شواهد کلینیکی، نقش مهم GLP-1 را در ترشح انسولین تأیید می‌کند. این مطالعه با هدف بررسی تأثیر ۱۲ هفته تمرین هوازی بر بیان رسپتورهای GLP-1 (GLP-1R) در بافت پانکراس، انسولین و غلظت گلوکز در رت‌های دیابتی نوع ۲ انجام گرفت.

روش بررسی: در این مطالعه نیمه‌تجربی، ۱۴ سر رت نر نژاد ویستار به وسیله تزریق درون صفاقی نیکوتین آمید - استرپتوزوتوسین، دیابتی نوع ۲ شدند و در دو گروه تمرین (n=۸) و کنترل (n=۸) قرار گرفتند. سطوح ناشتایی گلوکز، انسولین و بیان GLP-1R در بافت پانکراس بعد از یک برنامه تمرینات هوازی، در قالب دویدن روی تریدمیل برای مدت ۱۲ هفته (به تعداد ۵ جلسه در هفته) در هر دو گروه اندازه‌گیری شد. گروه کنترل در برنامه تمرینی شرکت نداشتند. داده‌های حاصل با استفاده از آزمون تی مستقل با یکدیگر مقایسه شدند. سطح معنی‌داری، $p < 0.05$ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها: بهبود معنی‌داری در نیمرخ گلیسمیک، به صورت کاهش گلوکز ناشتا متعاقب تمرینات هوازی در گروه تمرین نسبت به گروه کنترل مشاهده گردید ($p=0.001$). همچنین غلظت‌های انسولین سرم ($p=0.008$) و بیان نسبی GLP-1R در بافت پانکراس ($p=0.033$) رت‌های گروه تمرین، به میزان معنی‌داری نسبت به گروه کنترل افزایش یافت.

نتیجه‌گیری: براساس نتایج این مطالعه، تمرینات هوازی طولانی‌مدت، به طور مؤثر به بهبود ترشح انسولین و کنترل گلیسمیک منجر می‌شود. این بهبود را می‌توان به افزایش بیان رسپتورهای GLP-1 در بافت پانکراس نسبت داد.

کلید واژه‌ها: دیابت ملیتوس نوع ۲؛ ورزش؛ انسولین؛ بیان ژن.

گروه فیزیولوژی ورزش، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اسلام‌شهر، تهران، ایران.

گروه فیزیولوژی ورزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ساوه، ساوه، ایران.

*نویسنده مسئول مکاتبات:

مسعود حاجی‌رسولی، گروه فیزیولوژی ورزش، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلام‌شهر، تهران، ایران؛

آدرس پست الکترونیکی:

hajirasouli_m@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۹۵/۲/۱۳

تاریخ پذیرش: ۹۵/۴/۲۶

لطفاً به این مقاله به صورت زیر استناد نمایید:

Ramazani Rad M, Hajirasouli M, Eizadi M. The Effect of 12 weeks of aerobic training on glp-1 receptor expression in pancreatic tissue and glycemic control in type 2 diabetic rats.

Qom Univ Med Sci J 2017;11(6):36-45. [Full Text in Persian]

مقدمه

دیابت شامل گروهی از بیماری‌های متابولیک است که به واسطه افزایش قند خون ناشی از برخی فاکتورهای هورمونی نظیر نقص ترشح انسولین، عملکرد انسولین یا هر دوی آنها حاصل می‌شود (۱). دیابت نوع ۲، از یک سو در پاسخ به مقاومت انسولین در بافت‌هایی نظیر عضله اسکلتی و بافت چربی و از سوی دیگر به واسطه ناتوانی سلول‌های بتای لوزالمعده برای جبران مقاومت انسولین به وجود می‌آید (۲، ۳). این نارسایی‌ها در نتیجه هر دو فاکتور ژنتیکی و محیطی حاصل می‌شود (۴). برخی مطالعات اخیر از نقش مستقیم اختلالات ژنتیکی در کاهش عملکرد سلول‌های بتا، ترشح انسولین و متعاقب آن بروز یا افزایش شدت دیابت نوع ۲ حمایت کرده‌اند (۵). در این میان، نقش هورمون اینکرتینی GLP-1 (Glucagon-like peptide-1) و رسپتورهای آن GLP1-R (Glucagon-like Peptide 1 Receptor) در ترشح انسولین از سلول‌های پانکراس، مهم است (۶). به طوری که علاوه بر اثرات مستقیم روی ترشح انسولین؛ مصرف گلوکز، همچنین رونویسی و رهایی محرک‌های انسولین را تحریک می‌کند (۷). GLP-1 یک هورمون اینکرتینی مترشح از سلول‌های L روده‌ای است که سنتز و رهایی آن در پاسخ به گلوکز و دیگر مواد تغذیه‌ای افزایش یافته و به واسطه اتصال به رسپتورهای خود در سلول‌های بتا به افزایش ترشح انسولین منجر می‌شود، به طوری که افزایش سنتز و رهایی انسولین از سلول‌های پانکراس، از مهم‌ترین ویژگی شناخته شده آن است (۸). به عبارتی، کاهش ترشح GLP-1، همچنین کاهش بیان رسپتورهای آن در سلول‌های پانکراس به کاهش عملکرد سلول‌های بتا و کاهش ترشح انسولین منجر می‌شود (۸). هر دو سطح سرمی GLP-1 و بیان رسپتورهای آن در سلول‌های پانکراس بیماران دیابتی نوع ۲ نسبت به افراد سالم کاهش می‌یابد (۹). از این رو، این فرضیه مطرح است که افزایش ترشح GLP-1 یا افزایش بیان رسپتورهای آن در پانکراس به واسطه مداخلات درونی یا بیرونی به افزایش سنتز و ترشح انسولین از این سلول‌ها منجر می‌گردد. لازم به ذکر است اثر GLP-1 روی ترشح انسولین به واسطه اتصال آن به رسپتورهایش در سلول‌های پانکراس نمایان می‌شود (۱۰، ۱۱)؛ به طوری که اتصال GLP-1 به رسپتورهایشان به واسطه افزایش فعالیت

آدنیلات سیکلاز و افزایش سطوح درون‌سلولی GLP-1 در سلول‌های بتای پانکراس، به افزایش ترشح انسولین منجر می‌شود (۶). برپایه شواهد موجود، گلوکز و سایر مواد مغذی به‌عنوان محرک‌های ترشح GLP-1 جهت سنتز و رهایی انسولین از پانکراس عمل می‌کنند (۱۲). در این میان، پاسخ GLP-1 سرم و برخی از دیگر فاکتورهای ژنتیکی یا هورمونی مؤثر در ترشح انسولین به سایر محرک‌های بیرونی نظیر اعمال تمرینات ورزشی با متدهای مختلف، قبلاً توسط برخی محققان گزارش شده است (۱۳-۱۶)، اگرچه یافته‌ها اندکی متناقض هستند به‌طور مثال، در مطالعه Lee و همکاران (سال ۲۰۱۵)، ۱۲ هفته تمرین هوازی با شدت پایین به کاهش گلوکز و سطوح لپتین سرم، همچنین افزایش معنی‌دار GLP-1 در پسران نوجوان مبتلا به دیابت نوع ۲ منجر شد (۱۷)، اما در مطالعه Ueda و همکاران (سال ۲۰۱۳)، سطوح سرمی GLP-1 سرم متعاقب ۱۲ هفته تمرین ورزشی نسبت به قبل از برنامه تمرینی، دستخوش تغییر معنی‌داری نشد (۱۸). از طرفی، در مطالعه Eizadi و همکاران (سال ۲۰۱۶)، کاهش بیان TCF7L2 به‌عنوان یکی دیگر از فاکتورهای ژنتیکی مؤثر در سنتز و ترشح انسولین، در پاسخ به تمرینات مقاومتی طولانی‌مدت در رت‌های دیابتی نوع ۲ گزارش شده است (۱۹)، که از اثرات سودمند فعالیت ورزشی بر فاکتورهای ژنتیکی مؤثر در ترشح انسولین حمایت می‌کند. لازم به ذکر است افزایش بیان TCF7L2 در سلول‌های پانکراس بیماران دیابتی، به کاهش سنتز و ترشح انسولین منجر می‌شود (۲۰). علی‌رغم یافته‌های پژوهشی موجود، مطالعه درخصوص اثر تمرین ورزشی بر بیان رسپتورهای GLP-1 در بافت پانکراس رت‌های دیابتی نوع ۲ وجود ندارد. از این رو، با توجه به نقش بالقوه بیان رسپتورهای GLP-1 در سنتز، ترشح انسولین و عدم وجود مطالعه با مداخله ورزشی در این زمینه، مطالعه حاضر با هدف تعیین اثر ۱۲ هفته تمرین هوازی بر بیان رسپتورهای GLP-1 در بافت پانکراس، سطوح ناشتایی گلوکز و انسولین سرم در رت‌های دیابتی نوع ۲ انجام شد.

روش بررسی

در این مطالعه تجربی - کاربردی، از رت‌های نر نژاد ویستار (تهیه شده از حیوانخانه دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله) استفاده شد.

PH=۴/۵ (۶۰ میلی گرم بر هرکیلوگرم وزن بدن) متعاقب یک شب ناشتایی (۱۲ ساعت) انجام گرفت (۲۱). گروه کنترل سالم فقط بافر سیترات با همان حجم را دریافت کردند. جهت اطمینان از دیابتی شدن رت‌ها، یک هفته بعد، رت دارای قند خون ناشتایی بالاتر از ۱۵ میلی گرم بردسی لیتر؛ دیابتی در نظر گرفته شد (۲۲). در ادامه، رت‌های دیابتی شده به شیوه تصادفی در دو گروه تمرین (۱۲ هفته تمرین هوازی) و کنترل ۸ تایی قرار گرفتند. برنامه تمرینات هوازی برای مدت ۱۲ هفته به تعداد ۵ جلسه در هفته با افزایش تدریجی سرعت (۱۸ الی ۲۶ متر در دقیقه) و زمان (۱۰ الی ۵۵ دقیقه) در قالب دویدن روی تردمیل مطابق با الگوی جدول شماره ۱ انجام گرفت.

نمونه تحقیق شامل ۱۶ سر رت ۱۰ هفته‌ای در دامنه وزنی 220 ± 20 گرم بود که به شیوه تصادفی انتخاب شدند. رت‌های مورد مطالعه در محیط آزمایشگاه، در اطافی به ابعاد ۵ در ۱۰ متر در شرایط استاندارد (۱۲ ساعت روشنایی و ۱۲ ساعت تاریکی، دمای 22 ± 3 سانتیگراد و رطوبتی در دامنه ۶۰-۳۰) نگهداری شدند. تعداد ۳ رت در قفس‌هایی از جنس پلکسی گلاس با درب توری و به ابعاد ۲۵ در ۲۷ در ۴۳ سانتی متر به گونه‌ای نگهداری شدند که آزادانه به آب و غذای استاندارد دسترسی داشته باشند. پس از ۲ هفته آشنایی با محیط آزمایشگاه، القای دیابت نوع ۲ به وسیله تزریق درون صفاقی نیکوتین آمید (۱۱۰ میلی گرم بر هرکیلوگرم وزن بدن) و استریپتوزوتوسین تازه تهیه شده STZ در بافر سیترات با

جدول شماره ۱: الگوی تمرینات هوازی به تفکیک زمان و سرعت دویدن در ۱۲ هفته در رت‌های گروه ورزش

زمان فعالیت (هفته)	زمان دویدن (دقیقه)	سرعت دویدن (متر در دقیقه)
اول	۱۰	۱۸
دوم و سوم	۲۰	۲۰
چهارم و پنجم	۳۰	۲۲
ششم و هفتم	۴۰	۲۲
هشتم و نهم	۵۰	۲۴
دهم تا دوازدهم	۵۰	۲۶

انسولین سرم به روش ELISA و مطابق با استانداردهای کیت تجاری (Demeditec Diagnostic Insulin ELIZA)، ساخت کشور آلمان) اندازه گیری شد. استخراج RNA با استفاده از کیت تجاری RNeasy mini kit (شرکت QIAGEN) انجام گرفت (۲۳). تعیین GLP mRNA با RT-Real time PCR به وسیله سیستم روتورژن ۶۰۰۰ و با استفاده از کیت تک مرحله‌ای One Step SYBR TAKARA (ساخت شرکت تاکارا) مطابق با دستورالعمل شرکت انجام شد. از RNA Polymrasell به عنوان ژن کنترل جهت تعیین بیان GLP-1 استفاده گردید. الگوی توالی پرایمرها در جدول شماره ۲ بیان شده‌اند. CT‌های مربوط به واکنش‌ها توسط نرم افزار دستگاه Real time-PCR، استخراج و ثبت گردید. جهت کمی سازی بیان GLPmRNA، از روش $\Delta\Delta CT$ مقایسه‌ای استفاده شد.

نمونه گیری خون و استخراج بافت پانکراس متعاقب ۱۲ ساعت گرسنگی شبانه در فاصله ۴۸ ساعت پس از آخرین جلسه تمرینی انجام گرفت. جهت بیهوش کردن رت‌ها، از تزریق داخل صفاقی مخلوط کتامین ۱۰٪ (با دوز ۵۰ میلی گرم بر کیلوگرم) و زایلازین ۲٪ (با دوز ۱۰ میلی گرم بر کیلوگرم) استفاده شد. سپس با شکافتن قفسه سینه حیوان، نمونه خون به طور مستقیم از قلب حیوان گرفته شد. در ادامه بافت پانکراس رت‌ها، نمونه برداری و پس از شست و شو در سرم فیزیولوژیک در میکروتیوب‌های ۱/۸ حاوی مایع RNAlater™ با نسبت ۲۰٪ جهت انجام آزمایشهای ژنتیک غوطه ور گردید. از روش آنزیمی گلوکز اکسیداز و با استفاده از کیت گلوکز (شرکت پارس آزمون)، مقادیر گلوکز ناشتا اندازه گیری شد.

جدول شماره ۲: الگوی پرایمرهای GLP-1 و ژن کنترل (RNA Polymerase II) در مطالعه

Genes	Primer sequence	Product size	Tm	Gene Bank
GLP-1	For: GGGCTTTATGGTGGCTGTCTTG Rev: GTTTCATGCTGCTGTCCCTCTG	bp159	60	NM_001191052.1
RNA Polymerase II	For: ACTTTGATGACGTGGAGGAGGAC Rev: GTTGGCCTGCGGTCTGTC	bp164	60	XM_008759265.1

یافته‌ها

در شرایط قبل از مداخله ورزشی، بین دو گروه تمرین و کنترل، تفاوت معنی‌داری در وزن بدن مشاهده نشد ($p=0/134$). همچنین پس از مداخله ورزشی، تفاوت معنی‌داری در وزن رت‌ها بین دو گروه دیده نشد ($p=0/134$). به عبارتی، برنامه تمرین در گروه تجربی، وزن بدن رت‌ها را نسبت به گروه کنترل دستخوش تغییر معنی‌داری نکرده بود (جدول شماره ۳).

مقایسه داده‌ها با استفاده از آزمون تی مستقل در محیط نرم‌افزار SPSS/Win نسخه ۱۶ انجام گرفت. از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف جهت اطمینان از توزیع نرمال داده‌ها استفاده گردید. سطح معنی‌داری، کمتر از ۵٪ در نظر گرفته شد.

جدول شماره ۳: تغییرات وزن بدن در شرایط قبل و بعد از مداخله تمرینی، در دو گروه تمرین و کنترل

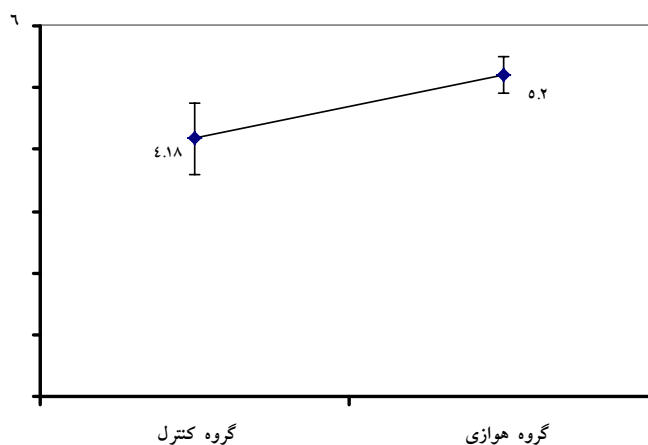
گروه	قبل از مداخله	بعد از مداخله	سطح معنی‌داری
کنترل	۲۲۹±۲۱	۲۲۳±۲۳	$p=0/345$
تجربی	۲۴۵±۴۶	۲۵۱±۳۸	$p=0/211$

همچنین تمرینات هوازی منجر به افزایش معنی‌دار انسولین سرم در مقایسه با گروه کنترل (که در برنامه تمرینی شرکت نداشتند) گردید ($p=0/008$ ، جدول شماره ۴، نمودار شماره ۱).

پس از مداخله ورزشی، سطوح گلوکز ناشتا در گروه تمرین در پاسخ به ۱۲ تمرین هوازی نسبت به گروه کنترل، به میزان معنی‌داری کاهش یافت ($p=0/001$ ، جدول شماره ۲).

جدول شماره ۴: وزن بدن (گرم)، گلوکز و انسولین متعاقب مداخله تمرینی، در دو گروه تمرین و کنترل

متغیر	گروه	کنترل	ورزش	سطح معنی‌داری
گلوکز (میلی‌گرم بر دسی‌لیتر)	گروه	۲۹۲±۱۲	۲۴۱±۱۶	$p=0/001$
انسولین سرم (میلی‌واحد بر لیتر)	گروه	۴/۱۸±۰/۵۸	۵/۲۰±۰/۲۹	$p=0/008$

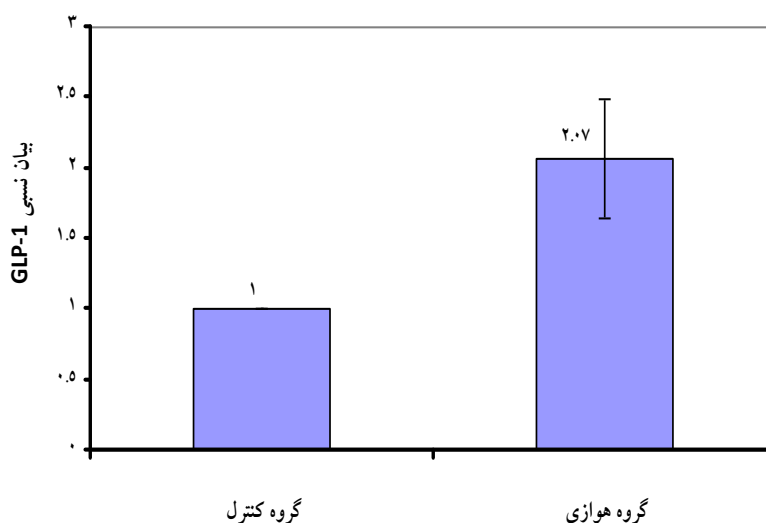

نمودار شماره ۱: سطوح انسولین سرم در گروه‌های تمرین و کنترل.

۱۲ هفته تمرین هوازی با افزایش معنی‌دار انسولین سرم در مقایسه با گروه کنترل همراه بوده است.

پانکراس رت‌های گروه تمرین به میزان دو برابر نسبت به گروه کنترل افزایش یافت.

تمرینات هوازی باعث افزایش معنی‌دار در بیان نسبی ژن GLP-1 در رت‌های گروه تمرین در مقایسه با گروه کنترل شد ($p=0/033$ ، نمودار شماره ۲)؛ به طوری که بیان GLP-1 در بافت

نمودار شماره ۲: بیان نسبی GLP-1 در بافت پانکراس گروه‌های تمرین و کنترل.

در گروه تمرین، بیان GLP-1 به میزان معنی‌داری نسبت به گروه کنترل افزایش یافته

بحث

اما در یک مطالعه دیگر بر روی موش‌های دیابتی، ورزش طولانی‌مدت باعث افزایش ۵۷ درصدی سطوح انسولین پلاسما در مقایسه با گروه کنترل گردید (۲۵). در مطالعه دیگری بر روی رت‌های دیابتی نیز افزایش معنی‌دار انسولین پلاسما متعاقب ۵ هفته تمرین ورزشی مشاهده شد (۲۶). با این وجود، همسو با مطالعه حاضر، همه مطالعات مذکور کاهش معنی‌داری را در سطوح گلوکز خون گزارش کرده‌اند. بر پایه این شواهد، محققان این گونه نتیجه گرفته‌اند که پاسخ سنتز، ترشح انسولین و عملکرد سلول‌های بتا در انسان یا گونه‌های حیوانی، بسته به حضور یا عدم حضور دیابت، شدت دیابت، همچنین سن القای دیابت در حیوان و سن ورود به تمرین؛ متفاوت از یکدیگرند که تا اندازه‌ای یافته‌ها را متأثر می‌کند (۲۴، ۲۷). محققان بر این باورند که بیشترین اثرات سودمند ورزش و فعالیت بدنی روی سطوح گلوکز خون در افراد سالم غیردیابتی نظیر افراد چاق، به واسطه کاهش مقاومت انسولین بافت‌های جانبی، به ویژه عضلات اسکلتی نمایان می‌شود (۲۸). سطوح پلاسمایی گلوکز به شدت به وسیله عملکرد همزمان انسولین و گلوکاگون به عنوان دو هورمون مشتق از پانکراس که دارای عملکردهای متناقض روی نیمرخ گلیسمیک هستند تنظیم می‌شود (۱۲).

یافته اصلی مطالعه حاضر، افزایش بیان رسپتورهای GLP-1 در بافت پانکراس رت‌های دیابتی نوع ۲ در پاسخ به مداخله تمرینی بود. به عبارتی، ۳ ماه تمرین هوازی منجر به افزایش معنی‌دار بیان نسبی GLP-1R در رت‌ها دیابتی نوع ۲ در گروه تجربی نسبت به گروه کنترل (که در مداخله تمرینی شرکت نداشتند) گردید. از طرفی، کاهش معنی‌دار سطوح گلوکز ناشتا و افزایش انسولین سرم در گروه تجربی نسبت به گروه کنترل در پاسخ به مداخله تمرینات هوازی نیز از دیگر یافته‌های مطالعه حاضر بود. اگرچه اثر تمرین ورزشی بر بیان رسپتورهای GLP-1 در دیابتی‌های نوع ۲ تاکنون مطالعه نشده، اما مطالعات متعددی با هدف تأثیر مداخلات تمرینی بر سطوح گلوکز خون، انسولین سرم، مقاومت انسولین و فاکتورهای هورمونی یا ژنتیکی مؤثر در این متغیرها در دیابتی‌های نوع ۲ و سایر جمعیت‌های سالم یا بیمار انجام شده است. در این زمینه، برخی مطالعات به کاهش ترشح انسولین متعاقب تمرینات ورزشی اشاره کرده‌اند. برای مثال، در پژوهش Rawal و همکاران (سال ۲۰۱۳)، ۱۲ هفته تمرین هوازی به کاهش سطوح انسولین در مردان سالم منجر شد (۲۴).

می‌شود (۱۹). با این وجود، تاکنون مطالعه‌ای که اثر تمرینات ورزشی را روی بیان GLP-1R در سلول‌های پانکراس بیماران دیابتی نوع ۲ اندازه‌گیری کند، انجام نشده است. عملکرد بهینه GLP-1 روی ترشح انسولین، به‌هنگام اتصال آن به رسپتورهای آن و افزایش بیان این رسپتورها در سلول‌های بتای پانکراس نمایان می‌شود (۶). از این رو، به‌نظر می‌رسد ارائه محرک‌های دارویی یا غیردارویی که با افزایش بیان رسپتورهای GLP-1 همراه باشد، نتیجه‌بخش است.

در مطالعه حاضر اجرای تمرینات هوازی، به افزایش همزمان بیان رسپتورهای GLP-1 همراه با افزایش سطوح انسولین سرم منجر شد. بدون شک این تغییرات در کاهش سطوح گلوکز ناشتا یا بهبود نیمرخ گلیسمیک نقش دارند. از طرفی، مطالعات کلینیکی به نقش مؤثر GLP-1، گیرنده‌های آن در سنتز و ترشح انسولین بارها اشاره کرده‌اند. در یک مطالعه در سالهای اخیر، ۱۲ هفته تمرین هوازی به افزایش ۷-۵ برابری سطوح GLP-1 در بیماران دیابتی نوع ۲ منجر شد (۳۴). افزایش سطوح سرم یا پلاسمایی GLP-1 متعاقب تمرینات ورزشی توسط برخی مطالعات دیگر نیز گزارش شده است (۱۸، ۱۷)، اگرچه برخی مطالعات نیز عدم تغییر GLP-1 را گزارش کرده‌اند (۳۶، ۳۵)، که به‌نظر می‌رسد این تناقض به علت تفاوت در شیوه‌های تمرینی باشد. برپایه یافته‌های مطالعه حاضر و با استناد به پیشینه‌های علمی درخصوص نقش GLP-1 و رسپتورهای آن به‌عنوان محرک ترشح انسولین از پانکراس، شاید بتوان این‌گونه نتیجه‌گیری کرد که در مطالعه حاضر افزایش سطوح سرمی انسولین در پاسخ به تمرینات هوازی، ریشه در افزایش بیان GLP-1R در رت دیابتی مورد مطالعه داشته است، اگرچه نقش سایر محرک‌های هورمونی یا ژنتیکی را نیز نباید نادیده گرفت. لازم به ذکر است عدم وجود گروه‌های غیردیابتی تمرین و کنترل از محدودیت‌های اصلی مطالعه حاضر بود؛ چراکه اگر پاسخ GLP-1R، گلوکز و انسولین سرم به تمرین هوازی در گروه غیردیابتی نیز اندازه‌گیری می‌شد به نتایج کامل‌تر و ارائه یک نتیجه‌گیری جامع در این زمینه منتهی می‌گشت. محققان بر این باورند که تخریب سلول‌های بتای پانکراس از ویژگی‌های بارز دیابت نوع ۲ بوده که با کاهش سنتز و ترشح انسولین توأم است.

بیماران دیابتی نوع ۲ اغلب دارای کاهش عملکرد سلول‌های بتا هستند که پیامد آن کاهش ترشح انسولین از این سلول‌ها می‌باشد. از طرفی، براساس منابع علمی، دیابت نوع ۲ در پاسخ به هر دو کاهش عملکرد سلول‌های بتا و افزایش مقاومت به انسولین حاصل می‌شود، اگرچه افزایش رهایی گلوکز وابسته به گلوکاگون از ذخایر کبدی و افزایش سریع جذب گلوکز از مواد غذایی، از دیگر عوامل افزایش گلوکز خون در این بیماران است (۲۹)، در این میان، تأثیر برخی فاکتورهای ژنتیکی یا هورمونی مؤثر در سنتز، ترشح و عملکرد انسولین در سلول‌های هدف را نیز نباید نادیده گرفت. ازجمله عوامل مهم درمانی در دیابت نوع ۲، می‌توان به GLP-1 و رسپتورهای آن (GLP-1R) یا برخی فاکتورهای ژنتیکی دیگر نظیر TCF7L2 اشاره کرد (۳۰).

فرآیندهای پیام‌رسانی GLP-1 به‌واسطه اتصال به رسپتورها، همچنین افزایش فعالیت آن در سلول‌های بتای پانکراس آغاز می‌شود. سپس GLP-1R فعال‌شده با اتصال به کمپلکس G-protein، رهایی $G\alpha_s$ فعال‌شده از کمپلکس G-protein را تسهیل کرده که به‌نوبه خود آدنیل سیکلاز متصل به غشای پلاسمایی را جهت تولید cAMP فعال می‌کند (۳۱). این فرآیند، به‌ویژه در حضور افزایش بیان GLP-1R در سلول‌های بتای پانکراس حاصل می‌گردد (۳۲). افزایش فعالیت آدنیل سیکلاز متصل به غشای پلازما به تولید سریع cAMP منجر می‌شود. اگرچه میزان فعالیت آدنیل سیکلاز متصل به غشای پلازما در پاسخ به سایر مسیرهای وابسته به غلظت بالای گلوکز نیز افزایش می‌یابد، اما به مراتب کمتر از GLP-1R تحت تأثیر قرار می‌گیرد (۳۳). مطالعات کلینیکی نشان داده‌اند در حضور افزایش غلظت گلوکز خون، تولید سریع و بالاتر cAMP به‌واسطه تحریک آدنیل سیکلاز متصل به غشای پلازما وابسته به GLP-1R، میزان ترشح انسولین از سلول‌های بتا افزایش می‌یابد (۶). همچنین این مطالعات عنوان کرده‌اند افزایش بیان TCF7L2 و کاهش بیان GLP-1R در بافت پانکراس به کاهش عملکرد سلول‌های بتا، کاهش سنتز و ترشح انسولین از این سلول‌ها منجر می‌شود (۲۰، ۹). در این رابطه، اجرای ۱۲ هفته تمرین مقاومتی باعث کاهش معنی‌دار بیان TCF7L2 در بافت پانکراس همراه با افزایش سطوح سرمی انسولین و کاهش گلوکز خون در رت‌های دیابتی نوع ۲

بر پایه شواهد مطالعه حاضر، این امکان نیز وجود دارد که اجرای تمرینات هوازی به عنوان یک مداخله درمانی غیر دارویی، به واسطه افزایش بیان رسپتورهای GLP-1 که با کاهش استرس رتیکولوم آندوپلاسمیک سلول‌های بتا همراه است، می‌تواند در بهبود ترشح انسولین مؤثر واقع شود.

نتیجه گیری

نتایج این مطالعه نشان داد ۱۲ هفته تمرین هوازی منجر به افزایش معنی دار بیان GLP-1R در بافت پانکراس همراه با افزایش انسولین و بهبود نیمرخ گلیسمیک در رت‌های دیابتی نوع ۲ می‌شود. بر پایه این یافته‌ها، همچنین شواهد آزمایشگاهی موجود در خصوص عملکرد GLP-1R روی سنتز و ترشح انسولین در پانکراس، به نظر می‌رسد سطوح انسولین سرم در پاسخ به افزایش بیان GLP-1R متعاقب تمرینات هوازی افزایش می‌یابد. اگرچه دستیابی به یک نتیجه گیری کلی، نیازمند مطالعات سلولی مولکولی بیشتری در این زمینه می‌باشد.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله نویسندگان این مقاله، از همکاری کارکنان انستیتو پاستور، به ویژه آقای دکتر کاظم باعصی در آزمایشهای ژنتیکی تشکر و قدردانی می‌نمایند.

این تخریب همچنین با آسیب عملکرد هورمون‌های اینکرتین نیز همراه است. مطالعات کلینیکی نشان داده‌اند سرعت آپوپتوز یا مرگ سلولی در سلول‌های بتا به مراتب بیشتر از تکثیر سلول‌های جدید بوده که این فرآیند در دیابتی‌های بارز است (۳۷)، به طوری که حذف GLP-1 در سلول‌های پانکراس ایزوله شده انسان به افزایش مرگ سلولی منجر می‌گردد؛ در حالی که درمان با GLP-1 باعث کاهش آپوپتوز، افزایش تکثیر و توده سلول‌های بتا می‌شود (۳۸). این امکان نیز وجود دارد که اثرات بهینه GLP-1 و رسپتورهای آن روی سنتز و ترشح انسولین، به واسطه سایر سازوکارهای مؤثر در ترشح انسولین در سلول‌های بتا صورت گیرد. در این زمینه براساس مشاهدات آزمایشگاهی، غلظت‌های بالای گیرنده‌های GLP-1 یا افزایش بیان آنها در این سلول‌ها؛ به افزایش تکثیر سلول‌های بتا، نوزایی و افزایش توده سلول‌ها منجر می‌گردد (۳۷). از این رو، افزایش ترشح انسولین در رت‌های دیابتی مطالعه حاضر را شاید بتوان به افزایش تکثیر و نوزایی سلول‌های بتای ناشی از افزایش بیان GLP-1R در پاسخ به تمرینات هوازی؛ حتی در غیاب تغییر سطوح سرمی GLP-1 نسبت داد. همچنین اختلال هموستاز رتیکولوم آندوپلاسمیک به بیوسنتز انسولین، بقای سلول‌های بتا و هموستاز گلوکز آسیب می‌رساند. مشخص شده است مدل‌های حیوانی مبتلا به دیابت با گسترش استرس رتیکولوم آندوپلاسمیک در سلول‌های بتا همراه بوده و درمان با آگونیست‌های GLP-1R به میزان معنی داری، مارکرهای بیوشیمیایی استرس رتیکولوم آندوپلاسمیک را کاهش می‌دهد (۳۹).

References:

1. Broom DR, Stensel DJ, Bishop NC, Burns SF, Miyashita M. Exercise-induced suppression of acylated ghrelin in humans. *J Appl Physiol* 2007;102(6):2165-71.
2. Wang J, Chen C, Wang RY. Influence of short- and long-term treadmill exercises on levels of ghrelin, obestatin and NPY in plasma and brain extraction of obese rats. *Endocrine* 2008;33(1):77-83.
3. Zeng Q, Fu L, Takekoshi K, Kawakami Y, Isobe K. Effects of short-term exercise on adiponectin and adiponectin receptor levels in rats. *J Atheroscler Thromb* 2007;14(5):261-5.
4. Imbeault P. Environmental influences on adiponectin levels in humans. *Appl Physiol Nutr Metab* 2007;32(3):505-11.
5. Ruchat SM, Rankinen T, Weisnagel SJ, Rice T, Rao DC, Bergman RN, et al. Improvements in glucose homeostasis in response to regular exercise are influenced by PPAR γ Pro12Ala variant: Results from the HERITAGE Family Study. *Diabetologia* 2010;53(4):679-89.

6. Seino Y, Fukushima M, Yabe D. GIP and GLP-1, the two incretin hormones: Similarities and differences. *J Diabetes Investig* 2010;1(1-2):8-23.
7. MacDonald PE, El-Kholy W, Riedel MJ, Salapatek AM, Light PE, Wheeler MB. The multiple actions of GLP-1 on the process of glucose stimulated insulin secretion. *Diabetes* 2002;51(3):434-42.
8. Leech CA, Dzhura I, Chepurny OG. Molecular physiology of glucagon-like peptide-1 insulin secretagogue action in pancreatic β cells. *Prog Biophys Mol Biol* 2011;107(2):236-47.
9. Drucker DJ, Philippe J, Mojsov S, Chick WL, Habener JF. Glucagon-like peptide I stimulates insulin gene expression and increases cyclic AMP levels in a rat islet cell line. *Proc Natl Acad Sci USA* 1987;84(10):3434-8.
10. Volz A, Goke R, Lankat-Buttgereit B, Fehmann HC, Bode HP, Göke B. Molecular cloning, functional expression, and signal transduction of the GIP-receptor cloned from a human insulinoma. *FEBS Lett* 1995;373(1):23-9.
11. Wheeler MB, Gelling RW, McIntosh CH, Georgiou J, Brown JC, Pederson RA. Functional expression of the rat pancreatic islet glucose-dependent insulinotropic polypeptide receptor: Ligand binding and intracellular signaling properties. *Endocrinology* 1995;136(10):4629-39.
12. Meloni AR, DeYoung MB, Lowe C, Parkes DG. GLP-1 receptor activated insulin secretion from pancreatic β -cells: mechanism and glucose dependence. *Diabetes Obes Metab* 2013;15:15-27.
13. Eizadi M, Kiani F, Khorshidi D, Masouleh M. Evaluation of a short-time exercise on serum leptin levels in type 2 diabetic patients. *Qom Univ Med Sci J* 2012;6(4):50-56. [Full Text in Persian]
14. Karimi E, Gholami J, Rezaei P, Mazidi M. The effect of oral coriander seed extracts on lipids, blood glucose, and oxidative stress indicators in streptozotocin-induced diabetic rats. *Qom Univ Med Sci J* 2015;8(1):85-92. [Full Text in Persian]
15. Malekyian-Fini E, Kaviani-Nia A, Mahmoudi F. The interactive effect of aerobic training and resveratrol supplementation on C-reactive protein and metabolic profiles in women with type 2 diabetes. *Feyz* 2015;19(5):372-81. [Full Text in Persian]
16. Eizadi M, Behboudi L, Zahedmanesh F, Afsharmand Z. Effect of acute and chronic exercise on beta-cell function in diabetic patients. *Diabetes Care* 2009;32(10):1807-11.
17. Lee SS, Yoo JH, So YS. Effect of the low- versus high-intensity exercise training on endoplasmic reticulum stress and GLP-1 in adolescents with type 2 diabetes mellitus. *J Phys Ther Sci* 2015;27(10):3063-8.
18. Ueda SY, Miyamoto T, Nakahara H, Shishido T, Usui T, Katsura Y, et al. Effects of exercise training on gut hormone levels after a single bout of exercise in middle-aged Japanese women. *Springerplus* 2013;2(1):83.
19. Eizadi M, Ravasi Ali A, Soory R, Baesi K, Choobineh S. The effect of three months resistance training on TCF7L2 expression in pancreas tissues of type 2 Diabetic rats. *Fyze* 2017;21(1):1-8. [Full Text in Persian]
20. Grant SF, Thorleifsson G, Reynisdottir I, Benediktsson R, Manolescu A, Sainz J, et al. Variant of transcription factor 7-like 2 (TCF7L2) gene confers risk of type 2 diabetes. *Nat Genet* 2006;38(3):320-3.
21. Knowler WC, Barrett-Connor E, Fowler SE, Hamman RF, Lachin JM, Walker EA, et al. Reduction in the incidence of type 2 diabetes with lifestyle intervention or metformin. *N Engl J Med* 2002;346(6):393-403.
22. Garrow JS. Obesity: Definition, etiology and assessment. In: Allen LH, Prentice A, Caballero B, Editors. *Encyclopedia of human nutrition*. 3rd ed. New York: Academic press; 2013. p. 1430-34.
23. Coughlin CC, Finck BN, Eagon JC, Halpin VJ, Magkos F, Mohammed BS, et al. Effect of marked weight loss on adiponectin gene expression and plasma concentrations. *Obesity (Silver Spring)* 2007;15(3):640-5.
24. Rawal S, Huang HH, Novikova L, Hamed T, Smirnova IV, Stehno-Bittel L, et al. Effect of exercise on pancreatic islets in zucker diabetic fatty rats. *J Diabetes Metab* 2013.

25. Király MA, Bates HE, Kaniuk NA, Yue JT, Brumell JH, Matthews SG, et al. Swim training prevents hyperglycemia in ZDF rats: mechanisms involved in the partial maintenance of beta-cell function. *Am J Physiol Endocrinol Metab* 2008;294(2):E271-83.
26. Colombo M, Gregersen S, Kruhoefferb M, Aggera A, Xiaoa J, Jeppesen PB, et al. Prevention of hyperglycemia in Zucker diabetic fatty rats by exercise training: effects on gene expression in insulin-sensitive tissues determined by high-density oligonucleotide microarray analysis. *Met Clin Exp* 2005;54(12):1571-81.
27. Dela F, von Linstow ME, Mikines KJ, Galbo H. Physical training may enhance beta-cell function in type 2 diabetes. *Am J Physiol Endocrinol Metab* 2004;287(5):1024-031.
28. Hayashi T, Wojtaszewski JF, Goodyear LJ. Exercise regulation of glucose transport in skeletal muscle. *Am J Physiol* 1997;273(6 Pt 1):1039-51.
29. Yakubovich N, Hertz C, Gerstein HC. Serious cardiovascular outcomes in diabetes: The role of hypoglycemia. *Circulation* 2011;123:342-48.
30. Kang G, Chepurny OG, Holz GG. cAMP regulated guanine nucleotide exchange factor II (Epac2) mediates Ca²⁺-induced Ca²⁺ release in INS-1 pancreatic beta-cells. *J Physiol* 2001;536(Pt 2):375-85.
31. Doyle ME, Egan JM. Mechanisms of action of glucagon-like peptide1 in thepancreas. *Pharmacol Ther* 2007;113(3):546-93.
32. Song WJ, Seshadri M, Ashraf U, Mdluli T, Mondal P, Keil M, et al. snapin mediates incretin action and augments glucose-dependent insulin secretion. *Cell Metab* 2011;13(3):308-19.
33. Ramos LS, Zippin JH, Kamenetsky M, Buc kJ, Levin LR. Glucose and GLP-1 stimulates cAMP production via distinct adenylyl cyclases in INS-1E EInsulinoma cells. *J Gen Physiol* 2008;132(3):329-38.
34. Dela F, Stallknecht B. Effect of physical training on insulin secretion and action in skeletal muscle and adipose tissue of first-degree relatives of type 2 diabetic patients. *Am J Physiol Endocrinol Metab* 2010;299(1):E80-91.
35. Svidnicki PV, de Carvalho Leite N, Venturelli AC, Camargo RL, Vicari MR, de Almeida MC, et al. Swim training restores glucagon-like peptide-1 insulinotropic action in pancreatic islets from monosodium glutamate-obese rats. *Acta Physiol (Oxf)* 2013;209(1):34-44.
36. Eshghi SR, Bell GJ, Boulé NG. Effects of aerobic exercise with or without metformin on plasma incretins in type 2 diabetes. *Can J Diabetes* 2013;37(6):375-80.
37. Pettersson B, Rosenqvist U, Deleskog A, Journath GW, Wändell P. Self- reported experience of hypoglycemia among adults with type 2 diabetes mellitus (Exhype). *Diabetes Res Clin Pract* 2011;92(1):19-25.
38. Christensen TF, Randlōv J, Kristensen LE, Eldrup E, Hejlesen OK, Struijk JJ. QT measurement and heart rate correction during hypoglycemia: is there abias? *Cardiol Res Pract* 2010(2010):961290.
39. Yusta B, Baggio LL, Estall JL, Koehler JA, Holland DP, Li H, et al. GLP-1 receptor activation improves beta cell function and survival following induction of endoplasmic reticulum stress. *Cell Metab* 2006;4(5):391-406.